

A CSELÉD.

(Mindennapi dráma. Személyei: Az asszony, a cseléd, a fiatal úr és a rendőr. Történik Budapesten, egy polgári család lakószobájában, délelőtt féltizenkét órakor.)

□ Az asszony. (Éppen most jött haza, a kalapját ledobja, ingerülten rángatja le a keztyűit és erélyesen megnyomja a csengőt).

□ A cseléd (bejön): Parancsol a nagysága?

□ Az asszony: Rendben van minden?

□ A cseléd: Igenis, nagysága.

□ Az asszony: A fiatal úr szobája is?

□ A cseléd: Beágyaztam, de még nincs letörölgetve.

□ Az asszony (fölcattan): Miért nincs? Nem volt rá elég ideje egész délelőtt?

□ A cseléd: Nagysága kérem, a fiatal úr csak féltizenegykor kelt föl és...

□ Az asszony: Most féltizenkettő. Egy óra nem elég magának egy szobához? Mit csinált tíz óra óta, hogy elmentem? Itt is csupa por minden. Tüzet persze nem rakott?

□ A cseléd: Raktam, nagysága kérem, vizet is tettem föl, a rántást is..., a húst is megvagdaltam...

□ Az asszony (odavetve): Jó, jó. Nem volt itt senki?

□ A cseléd: Senki, nagysága kérem.

□ Az asszony (élesen): Senki? Senki sem volt itt? Igazán?

□ A cseléd (habozva): Nem, nem kereste senki a nagyságát.

□ Az asszony: Én azt kérdeztem, volt-e itt valaki?

□ A cseléd (ingadozva): Nem... nem, nem volt itt senki...

□ Az asszony (gúnyosan): Úgy? Hát akkor a házmesterné hazudott. Talán bolonddá akart tenni engem a házmesterné, azért lesett rám már a kapu alatt, azért hazudta, hogy egy katona volt itt, egy tüzer. Hogy itt volt vagy egy félóra hosszat, meg hogy egy kis csomagot vitt magával. Ilyeneket mer hazudni nekem a házmesterné! Mert hiszen maga azt mondja, hogy senki sem volt itt.

□ A cseléd (izgatottan): De... kérem nagysága, én azt hittem, nem is gondoltam, hogy a nagysága törődik vele, azért nem mondtam, hogy itt volt a testvérbátyám. Nem akarom én letagadni.

□ Az asszony: Úgy? Hát mégis volt itt valaki! A testvérbátyja, persze! (Hirtelen kitör a zivatar). Hát ezért hozattam én magát ide vidékről, ezért bántam vele úgy, mint a saját gyerekemmel! Ezzel a

... ezzel! Egy hónapja van Pesten és már rosszabb, mint a legkitanultabb pesti frajla. Erről hittem én, hogy tisztességes vidéki leány, hogy hálás lesz hozzám a jóságomért, mikor úgy bántam vele igazán, mintha az édes gyereke volna. És tessék! Katona jár hozzá, szeretője van. A gyalázatos! Hazudik a szemembe! És az a szentelen katona! Ide meri tolni a pofáját fényes nappal! Ezt kell nekem hallanom a házmesternétől, hogy a cselédemhez katonák járnak, hogy megbotránkoztatja az egész házat! És még hazudni mer! Persze, enyeleg fényes nappal a szeretőjével. Akkor aztán nincs ideje semmire. Nem végez semmivel. Csupa por, csupa piszok mindenütt!

□ A cseléd (csaknem sirva): Nagysága kérem, kérem, ne haragudjék. Én nem vagyok rossz, nem vagyok olyan, mint a pestiek. Dolgozom, amennyit tudok. Nincs szeretőm. A testvérbátyám volt, nagysága kérem, igazán az.

□ Az asszony: Becsületes leány nem szégyenli a testvérbátyját. Miért tagadta le? Ismerem már az ilyen testvérbátyákat, unokafivéreket.

□ A cseléd: Tessék megkérdezni, nagysága kérem, igazán a bátyám. Most rukkolt be, feljött meglátogatni. Hamar elment, nem akart föltartani a dolgomban. De a szomszédék cselédje, a huszonegyes azt mondta, hogy a nagysága haragudni fog, ... azért nem mertem megmondani. Nekem a házban mindenki ellenségem, mert nem vagyok olyan, mint ők. Mind haragusznak, a házmesterné is, mert vasárnap nem megyek velük a ligetbe, a moziba.

□ Az asszony: Mit beszél össze-vissza. Törődik is magával valaki! A szeretője volt. Mit adott neki? Mit vitt az el?

□ A cseléd (rémülten): Nagysága kérem, ha a szeretőm volna, csak nem merne idegyünni délelőtt.

□ Az asszony: Micsoda raffinéria! Mit adott neki?

□ A cseléd: Amit tegnap délben, meg este adott a nagysága, a mákos kalácsot, nem birtam mind megenni...

□ Az asszony: Süteménnyel traktálom, annyit adok neki, hogy nem fér a belébe, úgy bánok vele, mint az édes gyerekemmel és megcsal. Isten tudja, mennyi

mindent adott a szeretőjének. És én itthon merem hagyni, rá merem bízni a házat . . .

□ A cseléd: Csak a maradékot adtam neki. Az édes bátyám, (sirva) nagysága kérem, tessék elhinni.

□ Az asszony: Persze, majd mindent elhiszek a maga szép szemeinek. Semmit se hiszek. Ki fog takarodni a házamból. Nem tartom tovább egy percig sem. Megcsalt! Hazudott! Aki hazudik, az lop is!

□ A cseléd (keservesen zokog).

□ Az asszony: Nem végez semmi dolgot, Tíz óraker megyek el. Most fél egy. Semmi sincs rendben.

□ A cseléd (sirva): . . . csak . . . fél . . . tizen . . . kettő . . .

□ Az asszony: Úgy?! Én persze hazudom!

□ A fiatal úr (jön; látva a zivatart, menekülni akar).

□ Az asszony: Jó, hogy jössz Endre, hány óra?

□ A fiatal úr (kedvetlenül): Mindjárt megnézem.

□ Az asszony: Mert azt hiszi, hogy én hazudom a kedvéért. Hová mégy? Ant kérdem, hány óra?

□ A fiatal úr: Megnézem az ebédlőórát.

□ Az asszony: Hiszen tudod, hogy az mindig késik. Hány óra van nálad? A tied pontos.

□ A fiatal úr (kényelmetlenül): Nálam?

□ Az asszony: A zsebórádon.

□ A fiatal úr (kapkodva): Nem, nem tudom . . . nincs nálam . . .

□ Az asszony: Az órad? Nincs nálad? Hát hol hagytad?

□ A fiatal úr (hirtelen): Ja, igaz! Sétálni mentem az előbb. Benn feledtem az éjjeli szekrényemen. Rögtön megnézem (kimegy és visszajön). Háromnegyed tizenkettő.

□ Az asszony: Eh, az nem lehet, mutasd.

□ A fiatal úr (zavartan): Ott . . . ottbenn . . .

□ Az asszony: Mi bajod van? Hozd ki az órad. Látni akarom, hány óra. Hozd ki.

□ A fiatal úr: Nem . . . nem hozhatom ki . . . nincs . . .

□ Az asszony: Nem hozható ki? Megbolondultál? Hiszen azt mondtad, ottbenn hagytad az éjjeli szekrényeden . . . szent isten! Endre! Nincs meg az órad! A száz forintos aranyórad!

□ A fiatal úr: Nincs, nem . . . de megvan, csak nem tudom, hova tettem . . .

□ Az asszony: Az éjjeli szekrényeden nincs?

□ A fiatal úr: Nincs, nincs ott.

□ Az asszony: Keresni kell a szobában. Gyere.

□ A fiatal úr (hirtelen): Ne, ne fáraszd magad, anyám. Nem érdemes. Majd előkerül a takarításnál . . .

□ Az asszony (hirtelen megfordul): Mari. Nem látta a fiatal úr óráját?

□ A cseléd: Nem láttam, nagysága kérem.

□ Az asszony: Biztosan tudod, hogy az éjjeli szekrényen hagytad? (fenyegetve) Endre! Ismersz! Vigyázz magadra, ha elvesztetted valahol!

□ A fiatal úr (ingadozva, de mind határozottabban): Nem, dehogy. Úgy emlékszem, ott hagytam az éjjeli szekrényen. Hiszen tudod, hogy tegnap jó későig

Halász Ferkónál voltam, együtt készültünk a szigorlatra. Egész biztosan tudom, hogy mikor hazajöttem, felhúztam az órám és letettem az éjjeli szekrényre. Ma reggel azután valószínűleg ott feledtem. Valahova lecsúszhatott. Majd előjön. Ha ma nem, holnap.

□ Az asszony: Persze, te csak ilyen könnyedén veszed. Mari, nem látta a fiatal úr óráját?

□ A cseléd: Nem, nagysága kérem. Az éjjeli szekrényen semmi sem volt, mikor bementem ágyat vetni.

□ Az asszony (gúnnyal): Úgy? Semmi sem volt? Mint ahogy senki se volt itt délelőtt, úgy-e?! (hirtelen) Mari, valljon be mindent, különben . . .

□ A cseléd (rémülten): Nagysága kérem . . . én . . . én . . . de mit tetszik . . .

□ A fiatal úr: De anyám!

□ Az asszony: Miért rémült meg annyira?! Mi?! Mari, adja elő rögtön az órát, mert baj lesz. Maga lopta el!

□ A cseléd (felsikolt): . . . Istenem! . . . hogy én . . .

□ A fiatal úr (sápadtan): Anyám, kérlek . . .

□ Az asszony: Te hallgass. Persze, már megszánád Törödsz is te az óráddal. Annyit mondok, fogd be a szádat, mert mindjárt megkapod te is a magadét a gondatlanságodért. Ismersz! Adja elő, mert fölhivatom a rendőrt.

□ A cseléd: De nagysága kérem, hogyan adjam elő, ha nincs nálam.

□ Az asszony: Nincs nála? (hirtelen eszébe jut valami). Óh, persze, hogy nincs nála. (Kiszalad a folyosóra és lekiált). Házmesterné kérem, küldje fel a sarki rendőrt!

□ (Amíg a rendőr felcihelődik, a lány kétségbeesetten zokog, a fiatal úr pedig sápadtan, idegesen járkál föl és alá).

□ Az asszony: Majd mindjárt meglátjuk.

□ A fiatal úr: De anyám kérem, ez mégis . . . talán mégse . . . hiszen nem is tudjuk . . .

□ Az asszony: Fogd be a szádat, Endre, fogd be! Mindig a cseléd pártját fogod az anyáddal szemben. Már elég volt! Hallgass!

□ A rendőr (jön): No mi a baj?

□ Az asszony: Nézze csak biztos úr . . .

□ A rendőr: Kezít csókolom nagysága.

□ Az asszony: Nézze kérem, elveszett a fiamnak a száz forintos aranyórája. Ott benn hagyta az éjjeli szekrényen, mikor fölkelt. Más nem volt azóta a szobában, mint a cseléd és most az óra nincs sehol.

□ A rendőr: No lányom . . .!

□ A cseléd: Én nem loptam el!

□ A rendőr (a fejét csóválja): No, no, nem köll mindjárt lopásról beszélni. Akinek nyugodt a lelkiismerete, az nem fél. Az kiabál, akinek a háza ég.

□ A cseléd: Én nem is láttam az órát.

□ A rendőr: Minek mán olyan nagyon védekezni. Gondókozzék csak lányom, hátha tudja, hová lett az az óra, Hátha körünézne egy kicsit . . . talán előkerüne . . .

□ A cseléd: Én nem láttam, nem tudok róla.

□ A rendőr: No, no, hátha mégis csak...

□ Az asszony (félrehuzza a rendőrt, sűgva): A házmesterné mondta, biztos úr, hogy egy katona volt nála délelőtt, míg nem voltam itthon. A lány először tagadta, azután beismerte, hogy itt volt a katona bátyja. Persze, a bátyja! Azt is bevallotta már, hogy ételt adott a katonának. A házmesterné is látta, hogy a katona egy csomagot vitt el. Én azt hiszem, hogy...

□ A rendőr (bólint): Hát így vagyunk. Tiszta sor. No lányom, akkor hát gyerünk be a kapitányságra.

□ A cseléd (sikítva): De én nem tettem semmit.

□ A rendőr: Jó, jó. Tudjuk mi azt. Majd a kapitányságon elmondhat mindent. Most csak gyerünk.

□ A cseléd (irtózatosan remegve): Nagysága kérem, kérem, ne hagyjon bevinni. Én nem loptam el, igazán nem. Meghalok szégyenletemben, ha bevisz a rendőr. A cselédek mind látják, mind ellenségem, mind csúfol. A bátyám agyonver, ha megtudja, nagysága, kérem, édes jó nagysága, ne tegye rajtam ezt a szégyent, megtudják otthon, az egész falu, én nem élem

túl. Úgy fogok dolgozni, nagyon jó leszek. (Letérdel) Édes jó nagysága...

□ Az asszony: Valljon be mindent, akkor nem lesz semmi baja.

□ A cseléd: De ha nem tettem!...

□ Az asszony: Bizonyítsa be a kapitányságon. Majd ott megtalálják a katonát is.

□ A rendőr: No gyerünk lányom. Csak szép csendesen. Nincsen abba semmi szégyen.

□ A cseléd (sikít): Nem, nem, ne vigyen!

□ A rendőr (közeledik hozzá).

□ A cseléd (borzadva fölugrik, hátrahúzódik a rendőr elől, azután vadul körülnéz, az ablakhoz rohan, fölrántja és kiveti magát rajta).

□ A rendőr (odarohan és utána néz): Az áldóját! Három emelet! (köszönés nélkül kirohan).

□ Az asszony (a rémülettől dermedten áll. Hirtelen a fiára néz és látja, hogy az halottfehér és tántorog, mint a részeg): Fiam, Endre, mi bajod?

□ A fiatal úr (nem felel, reszketve kitámolyog. Az előszobában vad gyorsasággal egy papiros darabot tép össze: az órát nyugtázó zálogcédulát. A ház udvaráról zürzavaros kiáltások hallatszanak).

VAJDA ERNŐ.



Szalay Pál rajza